STRÖMSTAD AKADEMI
Nordiskt institut för avancerade studier

NYHETSBREV DECEMBER 2022, intern edition

Innehåll

Redaktörens ruta 1
Ordförandens rapport 3
Rektors rapport 5
Per Flensburg: Varför el inte blir billigare....6
Eugen Ungethum: Vetenskapskrönika i Strömstads tidning 7
Åsa Morberg: Ökad tillsyn av religiösa friskolor 8
Åsa Morberg: Skolminister kallar skolans digitalisering för ett experiment....9
Åsa Morberg: Ordförandeskapet efter nyår....10
Åsa Morberg: Mall för styrelsemöten....11
Åsa Morberg: Delegationsordning....13
Elisabeth Ahlsén: Rapport från seminarium på Marston Hill 16
Gudmund Bergqvist: Årsrapport 2022 för redaktionskommittén 17
Recension: Gränsens pandemi sedd i backspegeln – för framtiden....17
Brev till socialdepartementet....18
Departementets första svar 20
Bode Janzon: Föreläsningar på Bohusläns museum....20
Marylou Wadensjö: Sammanfattning av arbetet i arbetsutskottet 21

Redaktörens ruta

R_e_d_a_k_t_ör_e_n_s_ _r_u_t_a_ _Anders Gustavsson

Ryggkirurg och styrelseordförande Peter Fritzell rapporterar om aktuella händelser i Strömstad akademi.

Informatikforskare och rektor Per Flensburg informerar om aktuella händelser i Strömstad akademi. Han diskuterar också orsakerna bakom de höga elpriserna särskilt i södra Sverige.

Klimatolog Eugen Ungethum skrev en krönika i Strömstads tidning om fysikens lagar för hur liv uppkommer i naturen genom koldioxid från luften.

Didaktiker Åsa Morberg presenterar den nuvarande borgerliga svenska regeringens religiösa förhållningssätt till religiösa friskolor, vilket kan jämföras med den tidigare socialdemokratiska regeringens synsätt. http://stromstadakademi.se/FSS/FSS-31.pdf . Hon kritiserar också skolminister Lotta Edholms uttalande till fördel för tryckta läromedel i jämförelse med digitalisering.

Didaktiker Åsa Morberg blir ny ordförande för Strömstad akademi från den 1 januari 2023. Hon har presenterat ett förslag till kalendarium för arbetsutskotts- och styrelsemöten under 2023 liksom en mall för dagordning vid styrelsemöten samt delegationsordning och befattningsbeskrivningar.

Redaktör: Anders Gustavsson
Layout: Per Flensburg

Lingvist Elisabeth Ahlsén rapporterar om det seminarium som Strömstad akademi höll den 12-13 november i Mullsjö i samarbete med Marston Hill Centrum för Livskvalitet och Immigrantinstitutet.

Historiker Bode Janzon presenterar vårens föreläsningar på Bohusläns Museum i Uddevalla i samarbete med Folkuniversitetet.

Litteratur- och språkvetare Sveza Daceva Filipova höll den 16 december 2022 webinar med titeln ”Det var en gång". Om folksagans uppkomst och funktion.

Barnläkare Gudmund Bergqvist har skrivit en rapport om redaktionskommitténs arbete under 2022.

Farmakolog Marylou Wadenberg har skrivit en rapport om arbetet inom Strömstad akademis arbetsutskott under andra halvåret 2022.

Etnolog Anders Gustavsson har på Strömstad akademi förlag publicerat boken Covid 19 pandemins konsekvenser utmed den norsk-svenska riksgränsens södra del. Den finns också tillgänglig digitalt. http://stromstadakademi.se/Covid19.pdf. Journalist Marita Adamsson skrev ett reportage om boken på julafton i Strömstads Tidning. https://www.stromstadstidning.se/kultur/gransens-pandemi-sedd-i-backspegeln-for-framtiden.461eb3f2-2add-4154-8bec-27e8-da057058.

Etnolog Åsa Ljungström har publicerat uppsatsen A daughter being brought up in the 1890s: Interpreting the notes of a daybook i antologin A Girl Can Do. Recognizing and Representing Girlhood. Edited by Tiffany R. Isselhardt. S. 53-88. Vernon Press 2022. Malaga.

Flera forskare vid Strömstad akademi har medverkat i en skrivelse till Socialdepartementet den 2 december med förslag om att regeringen förbereder en lag om att tydlig varningstext och logga införs på alkoholhaltiga drycker för att minska alkoholskador på foster under graviditet. En handläggare på Socialdepartementet lämnade det första svaret den 5 december.

I Falun arrangerades en Vetenskapslördag den 10 december med medverkan av Strömstad akademiledamöterna John Fletcher, Peter Fritzell, Carl Olivestam och Gudrun Olsson.

I videoserien nr 59 har **kardiolog Peter Währborg** publicerat Sjukdom förr och nu. http://stromstadakademi.se/SAV/SAV-59.pdf

I videoserien nr 60 har **kemist Man Singh** publicerat Basics of Friccohesity chemistry for capillary biophysiscs to prevent heart attack http://stromstadakademi.se/SAV/SAV-60.pdf

I videoserien nr 61 har **företagsekonom Rune Wigblad** publicerat Om behovet av Teknikvärdering av Leksakstekniker http://stromstadakademi.se/SAV/SAV-61.pdf

Försök att värva nya medlemmar till Akademin, inte minst yngre forskare. Skicka förslag till Rektor Per Flensburg: per.flensburg@stromstadakademi.se

Jag önskar nya bidrag till januarinumret av Nyhetsbrevet med deadline den 27 januari 2023 till anders.gustavsson@ikos.uio.no. Sänd kortare artiklar, debattinlägg och/eller recensioner av ny vetenskaplig litteratur. Svenska bidrag skall ha en engelsk översättning. OBS: Filen ska vara i word- eller open office format!

Sänd också bidrag till Akademins skriftserie Acta Academiae Stromstadiensis, AAS, och videoserien SAV under adressen: gudmundbergqvist@hotmail.com.

Ordförandens rapport

Kollegor i Strömstad akademi

Så går året 2022 mot sitt slut, och akademins verksamhet fortsätter att axla sitt ansvar som förmedlare av kunskap och kompetens på olika vetenskapliga områden. Vid årsskiftet avgår jag som ordförande, vilket jag varit under de senaste sex åren. För mig har det varit en händelserik och ibland omtumlande tid. Jag har fått lära mig mycket, och fått se hur vetenskapligt samarbete på många olika plan fungerar tack vare olika ledamöters idéer, parad med ihärdig och inspirerande arbetsvilja. Jag känner mig mycket tacksam!

Det finns i akademin en grundläggande insikt om att det råder skilda kulturer inom olika vetenskapliga discipliner, som tex Humaniora och Naturvetenskap och dess olika undergrupper. Det betyder att det, för att uppnå optimala förutsättningarna för tvärvetenskapliga projekt, krävs stor både ödmjukhet och lyhördhet för att nå förståelse för varandras perspektiv på likartade frågeställningar. Just det tvärvetenskapliga perspektivet är en grundsten i Strömstad akademis förhållningssätt till vetenskapligt arbete.

Mycket har hänt de senaste åren, både nationellt och internationellt, och det har inte varit lätt för någon att förhålla sig till alla ändrade omständigheter, inte minst till pandemin. Det är ett tecken på stor styrka att den vetenskapliga produktionen i akademin på så många olika fronter ändå fortgått, och fortgår, oavbrutet. Detta beskriver just det som akademin står för, att all den kompetens och erfarenhet som finns inom vetenskapen är viktiga att ta vara på, samt att detta oavbrutet demonstreras och utnyttjas för allas vinning i våra samhällen, också i ett globalt perspektiv.

Strömstad akademi är ett internationellt institut, med representanter från både Sverige och andra världsdelar. Pandemin har varit till nackdel för våra fysiska möten i Strömstad som årligen genomförs i juni månad, med kommunen som medarrangör. Ledamöter från olika länder som regelbundet har deltagit i dessa möten har inte kunnat göra så, vilket har inneburit ett minskat engagemang från våra internationella kollegor. Det är en viktig uppgift att återställa detta.

Pandemin har vidare resulterat i att akademin, liksom alla andra organisationer, fått ställa om till att alltmer mötas digitalt. Detta har kunnat ge fördelar i den rådande situationen, men i längden kan nätmöten inte ersätta fysiska, men väl komplettera dessa. Under fysiska möten kan man ofta diskutera mer informellt, vilket enligt min erfarenhet på ett positivt sätt gynnar både idéskapande och praktiskt arbete.

Oavsett är jag övertygad om att de erfarenheter och rutiner som akademin tillägnat sig under denna globalt turbulenta tid, med en kombination fysiska, nät- och hybridmöten, utgör en stark grund, och också förutsättning, för vårt fortsatta arbete.

Den tillträdande styrelsen, med Åsa Morberg som ordförande, har vid senaste Styrelsemötet den 9/12, specifikt poängterat ett antal frågor som är av särskild betydelse under det kommande året. Dessa ligger i samklang med de frågor som Styrelsen tidigare drivit, och med betoning på det praktiska (se protokollet från Styrelsemötet), till exempel;

Information om att varje ledamot i styrelsen ska berätta vad som är viktigt att satsa på under arbetsåret 2023. Frågor skickas ut till första mötet. Vid första styrelsemötet berättar styrelsens ledamöter om vad vi i styrelsen behöver göra. Var och en behöver bidra till arbetet. Förslagsvis kan vi använda några frågor:

- Vilka frågor ska vi driva?
- Vilka frågor brinner Du för?
- Hur syns vi utåt? Vilken roll vill du att SA ska spela för omvärlden?
- Hur hittar vi nya medlemmar?

Andra avgörande utmaningar, som jag tror att jag och den tillträdande Styrelsen är överens om, är;

- Ekonomi. Vi måste ha anslag/medel till att avlöna ett kansli med sekreterare.
- Hemsidans utformning och funktionalitet. Här gör Per Flensburg en avgörande viktig insats, och han behöver hjälp med korrekturläsning och uppdateringar
- Ledamöter - inbetalning av årsavgifter, vilket har legat efter under pandemin
- Publikationer – Videoserien – Möten. Vilket språk ska tex användas?
- Projekt. Flera pågår och hur stöttar vi dessa och gör tillgängliga? Böcker?
- Lokalavdelningarna. Dessa är avgörande viktiga för akademins verksamhet.
- Strömstads kommun. Samarbetet med kommunstyrelsen och med Gymnasiet

Styrelsen i akademin, de olika arbetsgrupperna och lokalgrupperna, samt inte minst våra olika samarbetspartners, som Strömstads kommunstyrelse, ska ha all heder för att akademin kunnat arbeta på det sätt som stadgarna föreskriver;

”1 § Ändamål och säte Strömstad akademi är ett Nordiskt institut för avancerade studier som bedriver forskning och forskarhandledning. Akademin har därutöver som ändamål att vara en akademisk hemvist för akademiker engagerade i forskning, utbildning och information och ska verka för samarbete mellan sina ledamöter och mellan ledamöter och det omgivande samhället, speciellt Strömstad kommun. Akademins säte är Strömstads kommun.”

Historiskt kommer detta att kunna vara av ovärderlig betydelse för samhället, och något för oss alla att stolt kunna referera till!

Alla ledamöter i Strömstad akademi bidrar var och en positivt till verksamheten, och att räkna upp alla de med namn som har lagt ner, och lägger ner, avgörande tid och kraft låter sig inte göras i denna krönika. Jag vill dock rikta tacksamma tankar till Aadu Ott, en av medgrundarna till akademin tillsammans med bl. a Lars Broman. Aadu gick bort i januari 2020 och är djupt saknad av oss alla. Alla företrädare för de fem lokalavdelningarna måste lyftas fram (Jens Allwood- Göteborg, John Fletcher - Falun, Marylou Wadenberg – Stockholm/Uppsala, Sveza Daceva - Strömstad, Bodil Frisdal-Malmö/Lund), liksom ansvarig utgivare för våra publikationer Gudmund Bergqvist och Anders Gustavsson. Samt vår rektor och tillika ansvarig för Hemsidan, Per Flensburg. Likaså stort tack till vår outtröttliga sekreterare Marylou Wadenberg.

Avslutningsvis vill jag innerligt tacka för samarbetet inom akademin under mina år som ordförande, och inte minst alla skarpa debatter. Jag hoppas kunna bidra på ett relevant vis under de kommande åren.

Jag vill också påminna alla om att innan ni startar nya projekt, så kom ihåg att genomföra relevanta konsekvensanalyser! Ett gott nytt år 2023, fyllt av spännande utmaningar, önskar jag er alla.

Allt gott, Peter

Rektors rapport

Detta är årets sista rapport. Jag vill passa på att tacka avgående ordförande Peter Fritzell för hans hängivna arbete för Akademin under sex år. Ditt engagemang för och din omsorg om Strömstad akademi har varit oöverträffat. Jag hoppas att vi i fortsättningen kan få ta del av detta på ett för dig mindre ansträngande vis då du inträder i din nya roll som styrelseledamot.

Samtidigt hälsar jag vår nya ordförande, Åsa Morberg välkommen till Akademin. Det ser ut att bli ordning och reda och betydligt mer planering än tidigare. Låt oss hoppas att det i förlängningen leder till mindre administration och mera verkstad. Även vår kassör, K G Hammarlund lämnar sin post. Jag kommer att sakna dina ytterst noggranna analyser av inte bara ekonomiska saker utan faktiskt stort sett allting. Du har hindrat oss från att begå stora misstag. Och samtidigt välkomnar jag den nye kassören, John Fletcher. Hans förmåga att ställa de viktiga frågorna har imponerat storligen.

Ett par lärare på Strömstads gymnasium kom på en briljant idé: Anordna en Nobelfest för gymnasisterna då det delas ut ”nobelpris” i form av stipendier till 10 därtill förtjänta elever. Än mer briljant var idén att fråga Strömstad akademi om vi kunde hjälpa till. Och det kunde vi. Dels genom att donera 10 böcker, dels genom att undertecknad i full akademisk mundering med talar, barett och kedja delade ut priserna under högtidliga former. Dessutom höll jag ett kort föredrag om Alfred Nobel, vilket kan ses på SAV-62. Tillställningen uppskattades mycket, både av lärare och elever. Aldrig under min 50-åriga akademiska karriär har jag mötts av så många visslingar och hejarop då jag gått upp på en scen! Vi kommer troligen att göra detta till en årlig begivenhet och dagen innan (eller efter, det beror på) ha en fysisk sammankomst med presentationer av Akademins forskare. Det blir Sveza Filipova som får ordna detta. Hon har för övrigt blivit sammankallande i lokalgrupp Strömstad. Ett alldeles utmärkt val, jag gratulerar!

Ännu ett framsteg i vår kontakt med omkringliggande samhälle har tagits av Thomas Lingefjärd. Som jag berättade i förra nyhetsbrevet har Thomas tagit kontakt med Ljungskile folkhögskola för att där starta ett naturvetenskapligt basår. Rektor är positiv men det krävs några förutsättningar: 1) Att folkhögskolan får resurser 2) att det blir tillräckligt många ansökande 3) Att det finns lärare. Punkterna 1 och 2 kan vi inte göra mycket åt, men punkten 3 faller helt på Strömstad akademis ansvar. Thomas har sagt att han kan ta hand om fysik och matematik men vi behöver lärare i kemi och biologi. Jag efterlyste sådana i förra nyhetsbrevet med klent resultat. Än en gång: Det handlar om distansundervisning på naturvetenskapligt basår, en snarlik utbildning som vi försökt lansera i Strömstad i samarbete med Högskolan Väst. På grund av fyrkantiga regler för minsta volym och andra administrativa hinder blev det inget av den gången. Folkhögskolorna är mycket mer flexibla och har i regel mer motiverade studerande. Arbetet är givetvis arvoderat. Vill ni veta mer ta kontakt med Thomas eller mig så lotsar vi er vidare.

Det har varit ett antal diskussioner kring hur Strömstad akademi stavas och det rör då främst om det ska vara stort eller litet A i akademi. Med hänvisning till amerikanska förhållanden anser en del att det ska vara stort a i Akademi, bl a för att vara artig. Nu ligger inte Strömstad i USA och vi är en svenska akademi, så jag menar att denna motivering inte är giltig. Vi har ännu ingen officiell och vedertagen grafisk profil där sådana saker regleras, men intill dess har jag påtagit mig detta ansvar, manifesterat genom ett antal layoutuppdrag. Därför bestämmer jag följande intill dess styrelsen bestämt annat: I namnet ”Strömstad akademi” skrivs akademi med litet a, men om man i löpande text använder ordet ”akademi” som syftande på Strömstad akademi så ska det skrivas med stort A. Motiveringen är att Akademin skiljer sig från alla övriga akademier.

Med denna storm i ett vattenglas återstår bara att önska Strömstad akademis ledamöter, medlemmar, hedersprofessorer och gynnare ett gott nytt år!

Per Flensburg

Per Flensburg: Varför el inte blir billigare

Varför el inte blir billigare

Per Flensburg, professor

Under 2022 har de genomsnittliga elpriserna i Sverige blivit 4,5 ggr högre. Nuvarande regering hävdar att det beror på att vi har brist på el och vill bygga fler kärnkraftverk. Detta är helt fel och fler kärnkraftverk påverkar inte priset.

Enligt energimyndigheten importerade 2021 Sverige 8,3 Twh och exporterade 33,9 Twh. Vi är Europas största exportör av el. Att vi ibland importerar el beror på att det är så stor efterfrågan att tillgänglig inhemsk produktion inte räcker till. Det gäller speciellt då det är mycket kallt, inte blåser och något eller några kärnkraftverk står still. Men även om vi bygger en massa kärnkraftverk påverkar det inte priset och det beror på den fria elmarknaden.

Sverige och Europa har avreglerade elmarknader och el handlas i fri konkurrens. El måste förbrukas i samma ögonblick som den produceras. Den säljs på en spotmarknad för omedelbar leverans. På den nordiska elmarknaden finns NordPool, som är en gemensam elbörs för de nordiska länderna. Där bestäms priserna för varje timme ett dygn i förväg. Varje morgon fram till kl. 12:00 lämnar aktörerna sina order för dagen efter. Varje bud specificerar den volym som aktören är villig att köpa eller sälja för ett visst pris för varje enskild timme. Den som bjuder högst bestämmer priset under den aktuella timmen. Klockan 13:00 varje dag publicerar Nord Pool priserna för kommande dag. Då elmarknaden omfattar nästan hela Europa finns det elleverantörer som är villiga att betala bra för sina elleveranser och detta höjer priserna.

El kan inte flöda fritt mellan länderna eftersom överföringskapaciteten är begränsad. Sverige är sedan 2011 indelat i 4 olika elområden, med begränsad överföringskapacitet mellan dem. Norra Sverige har vattenkraft och södra Sverige kärnkraft. Men kärnkraften har börjat avvecklas. Efterfrågan på el är stor i södra Sverige för det bor många människor där. Då vill man överföra billig el från norr men det begränsas av ledningarnas kapacitet. Därför måste man i syd importera el när lokal produktion och överföring inte räcker till. Södra Sverige är sammankopplat med många länder som har högre priser och det driver upp priset på el.

Detta får konsekvenser. Elpriset i Sverige var 2021 i elområde 3 i genomsnitt 0,31 kr/Kwh, men 2022 ligger det på 1,41 kr/Kwh. Kostnaden för att framställa el är ungefär densamma eftersom vi använder väldigt lite kol, olja och gas. Om vi gör ett förenklat antagande och antar att dessa siffror gäller för hela landet så betalar de svenska elkonsumenterna ett överpris på ca 183 miljarder. Dessa pengarna går direkt in i elproducenternas kassa! Och det är vi elkonsumenter som får betala.

Så länge det finns någon i Europa som är villig att betala 3 kr/Kwh kommer detta att bli priset på den el vi importerar. Överföringskapaciteten till högbetalande länder kommer att utnyttjas maximalt, ty i valet mellan att sälja el i Sverige för 31 öre eller till Tyskland för det tiodubbla är valet givet. De svenska elproducenterna producerar el till väldigt låga priser och gör hiskeliga övervinster.

Kan vi inte lämna den europeiska elhandeln? Nej, eftersom Sverige ibland måste köpa el utifrån. Och än värre: Vi kan inte sälja överskottet av el! I september 22 importerade vi 160 Gwh men exporterade 2 714 Gwh enligt SCB. Grunden är att elproduktion och elkonsum-tion måste vara i full balans hela tiden. Om det funnes något enkelt system för att lagra el skulle problemet vara löst.

Eugen Ungethum: Vetenskapskrönika i Strömstads tidning

Eugen Ungethum: Ett juläpple på Newtons födelsedag

Eugen Ungethum, Assisterande professor i tillämpad klimatologi vid Strömstad akademi

VETENSKAPSKRÖNIKA

" Ett träds substans är kol och var kom det ifrån? Det kommer från luften, det är koldioxid från luften. Människor tittar på träd och tror att trädens substans kommer från marken. Men träd kommer ur luften som går in i trädet och sparkar ut syret. Vi vet att syret och kolet (koldioxid) sitter ihop mycket hårt. Hur lyckas trädet att ta sönder det så lätt? Det är solljuset som knuffar bort syret ur kolet och lämnar kvar kolet och vatten – som tillverkar trädet."

Fritt översatt från Richard Feynman, Nobelpristagare i fysik (1965).

(BILD: FRIDA WINTER)

Richard Feynman (1918–1988) målar upp en underbar och enkel bild av en mycket invecklad process. Den berör dagens problem med koldioxid – eller snarare balansen mellan de goda och de dåliga mängderna i atmosfären.

Fotosyntesen, som citatet beskriver, innehåller ytterligare en komponent: klorofyllet, en av de viktigaste molekylerna som finns på vår planet. All biomassa på jorden har skapats av klorofyllprocesserna. Massa – substans.

Enligt legenden satt Sir Isaac Newton (1643–1727) under ett äppelträd i sin trädgård och funderade över varför äpplen faller till marken. Han förstod att det fanns en kraft som drog det till jorden (han fattade också att äpple faktiskt drar jorden till sig, fast verkligen extremt lite!). Men, han funderade, till skillnad från Feynman, inte så mycket på varför det över huvud taget varför äpplet finns. Hur blir det till?

Newton funderade (bland mycket annat) på fysikens lagar, Feynman funderade (bland mycket annat) på hur träd blir till. Då återstår de riktigt stora frågorna – hur livet uppstod ur livlösa ”material” – mineraler, sand, sten?

Och vad är egentligen liv? Kan de första byggstenarna för liv ha uppstått genom luftelektriska processer i atmosfären? Det hävdar kemisten Stanley Miller i ett berömt experiment som utfördes 1953.

Ja, många stora frågor, men passa nu på att njuta av livets frukter i juletiden. Det vackra äpplet med sin friska smak, den ståtliga amaryllisen som stäcker sig uppåt mot ljuset. Och granen som står så grön och grann i stugan.

Men detta önskar jag er alla en God Jul och att vi kan fortsätta våra liv i fred och frihet.

Åsa Morberg: Ökad tillsyn av religiösa friskolor

Skolministern stoppar inte religiösa friskolor, men tillsynen av skolorna och dess ägare blir hårdare

av Åsa Morberg, docent

I en tidigare artikel i Strömstad akademi Fria serie nr 31 Morberg 2022 ”Vad händer efter valet med ny regering och Tidöavtalet med Socialdemokraternas stopp för etablering av fristående skolor med konfessionell inriktning?” gavs en analys av hur socialdemokraternas förslag om att stoppa religiösa friskolor kan förstås. Det syntes oklart om hur den nya regeringen skulle agera. I den här artikeln finns en första diskussion om hur den nya regeringen agerar.

Nu har Skolministern Lotta Edholm (L) sagt sitt när det gäller religiösa friskolor. Det blir inte stopp av etablering som den socialdemokratiska regeringen föreslog, utan regeringen satsar enbart på hårdare tillsyn av religiösa friskolor.

Det handlade om SVT:s granskning av friskolan Oneschool global som drivs av de kristna Plymouthbröderna. Åsa Westlund (S) gick ut på sociala medier och sa att religiösa friskolor borde absolut förbjudas.

Plymothbröderna, eller s.k. Darbyister efter John Nelson Darby, är ett kristet trossamfund som omfattar drygt en halv million över hela världen. Samfundet grundades 1829 i Dublin och det omfattar ungefär en halv million medlemmar över hela världen. Det var egentligen ett sällskap för bibelstudier i en tid när metodistiska strömningar var starka på de Brittiska öarna. Plymothbröderna har funnits i Sverige i över 125 år sedan. De flesta bor i Smålandsstenar, i Helsingborg, Ljungby och Göteborg samt nu också i Kungsbacka. År 2007 startade en grupp föräldrar en skola, Laboraskolan i Nyby, men den drivs nu av OneSchoolGlobal. 2008 publicerades en bok ” Vi lever enligt vår tro” och i boken beskrivs deras doktriner och livsstil. Rörelsen har sin egen nyhetskanal sedan 2012 och det finns ett brett utbud av artiklar och uppdateringar av deras aktiviteter.

Detta med att Åsa Westlund sa att religiösa friskolor borde förbjudas var ett logiskt utspel eftersom den tidigare S-regeringen hade lagt ett förslag att religiösa friskolor borde förbjudas helt och hållet. Skolministern sa att de saknar stöd av andra partier. Men S ville gå ännu längre och totalförbjuda religiösa friskolor.

Skolministern Lotta Edholm (L) säger att regeringen inte vill ta ett så radikalt steg och helt och hållet förbjuda de religiösa skolorna. Ministern vill däremot skärpa lagstiftningen så att det inte blir möjligt att säga att friskolan inte är konfessionell om det finns konfessionella inslag i verksamheten.

Hon menar också att skolinspektionen kommer att skärpa sin tillsyn på de skolor där man misstänker att det finns problem. Det blev en skärpning av lagen för konfessionella, dock inte för religiösa friskolor

Lagskärpningen för konfessionella, det vill säga religiösa, skolor beslutades av riksdagen innan valet och införs till årsskiftet. Oneschool global är inte klassad som en konfessionell skola, enligt Skolverket, och den berörs därför inte direkt av lagen. Skolan sägs drivas av ett företag ägs av de kristna Plymoutbröderna. SVT:s granskning visar att det finns interna dokument som bl a säger att lärare ska inte ifrågasätta Bibelns ord om att det var Gud som skapade mannen, kvinnan och djuren. Detta kan inte anses förenligt med rådande läroplan, enligt min mening, och torde vara ett konfessionellt inslag.

Skolministern säger istället nu att det ska bli en hårdare kontroll av ägare till friskolor. Skolministern kommenterar inte alls det som avslöjats om One school global, men säger tydligt och klart att regeringen kommer att ställa betydligt hårdare krav på vem som får driva skola. Skolministern har själv friskolebakgrund väl att märka.

Skolministern säger att regeringen kommer att tillsätta ytterligare en utredning för att skärpa ägandeprövningen av friskolor. Det handlar om att kontrollera de som vill driva skolor hårdare. Åsa Westlund (S) menar att om man kan misstänka att det är en religiös skola, så tycker inte socialdemokraterna att de ska få starta en skola.

Jag har nyligen skrivit en artikel om det förslag som den socialdemokratiska regeringen lade om förbjudandet av konfessionella friskolor. Efter regeringsskiftet var det inte helt klart hur den nya regeringen skulle ställa sig till konfessionella friskolor. Här gör nu skolministern ett tydligt utspel och det handlar inte om förbud utan om hårdare granskning av såväl skolverksamhet som ägarna till skolorna.

Åsa Morberg: Skolminister kallar skolans digitalisering för ett experiment

"Skolminister Lotta Edholm kallar skolans digitalisering för ett experiment och ställer digitaliseringen mot tryckta läromedel"

av Åsa Morberg, docent

I en debattartikel som publicerats (22-12-22) hävdar Skolministern att skolans digitalisering varit ett enda stort experiment. Det är mycket allvarlig kritik. Hon menar också att hållningen till skolans digitalisering varit okritisk. I sin debattartikel ställer hon "paddan mot en "fysisk" bok". Skolministern ger en rejäl rallarsving till skolans digitalisering.

Regeringen gör nu en stor satsning på tryckta läromedel, allt enligt Tidöavtalet. Där skrevs att en satsning (hela 685 miljoner kronor nästa år och en halv miljard åren efter) ska göras på läroböcker och andra läromedel. I Tidöavtalet sägs också att en satsning ska göras för att sträva mot principen om en lärobok per elev och ämne.

Skolministerns debattartikel kan enligt min mening förstås som ett förslag med utgångspunkt från Tidöavtalets text, men också ett tydligt försvarstal mot det märkliga förslaget. Nu menar ministern att lärarna sammanfattningsvis ska kunna köpa in högkvalitativa läromedel till sin undervisning. En bok i varje ämne. Det är ett mycket märkligt sätt att se på läromedel.

Skolministern kritiserar barnens uppväxtmiljö som hon menar är fylld av paddor, datorer och mobiler. Enligt skolministern så tillbringar barn en ansenlig tid av den vakna delen vid skärmar. Jag hävdar att det beror på många olika faktorer om man kan säga så. Det är naturligtvis olika för olika barn, men hon drar alla över en kam och bortser från socioekonomiska förhållanden. Digitaliseringen är högst ojämlik i samhället.

Hon förnekar tack och lov visserligen inte värdet av digitaliseringen, men digitaliseringen menar hon tar tid från annat i skolan. Nyligen har EU-parlamentets kulturutskott efterlyst flera tv-spel i skolan. Jag är själv tveksam till detta uttalande. Men här vill den nya regeringen hellre satsa på fler skolböcker istället för digitala läromedel. Hon menar att digitaliseringen har orsakat en bortprioritering av den fysiska läroboken, som har fördelar som ingen padda kan ersätta. Hon lyfter fram att få bläddra i en lättanvänd lärobok som något speciellt. Hon menar också att läroboken är betydelsefull för föräldrar, då den är lätt att använda. Märklig syn på föräld-

rars kompetens. Hon hänvisar också till lärare och experter (som inte omnämns i artikeln) för att få stöd till läroboken framför digitala läromedel. Hon använder Skolverket som stöd för sin tes som innebär fördelar med tryckta texter.

Hon skriver också att var tredje lärare menar att de inte kan köpa analoga läromedel, allt enligt Läromedelsförfattarnas rapport. Lärare påstås få använda tid för att arbeta ut läromedel, tid som kunnat användas bättre. ”Stenciler” menar skolministern har tagit böckernas plats. Stencilbegreppet för tankarna till gammaldags spritstenciler. Det är en väsentlig kvalitetsskillnad på en lärobok och ett utskrivet A4 ark menar hon. Skolverket menar att läsning på enstaka arbetsblad ger elever mindre möjlighet att organisera stoff, vilket det säkert kan ligga något i.

Regeringens satsningar på flera speciallärare, lovskola, akut och jourskolor, och mindre stöd i klassrummet lyfts också fram i debattartikeln. Insatser skall också göras tidigt enligt skolministern.

Hon menar att Sveriges morgondag bestäms av skolelevers vardag. Regeringen vill fylla skoldagen med läsning och kunskap – inte med skärmtid. Mig veterligt läser eleverna när man arbetar med datorer också. Kunskap är något elever utvecklar. I regeringens skola ”fyller man på kunskap”. Att klanka på och ge digitaliseringen skulden för kunskapsutvecklingen ger kanske pluspoäng, men inte hos lärare. Digitaliseringen i samhället fortskrider vad skolministern än säger och självklart måste skolan hänga med i samhällsutvecklingen. Riktlinjerna för skolan är för övrigt politiska beslut och tryckta läromedel ska inte ställas mot digitala hjälpmedel.

Åsa Morberg: Ordförandeskapet efter nyår

Ordförandeskapet efter nyår - lite kort om planering

av Åsa Morberg

Vi har haft ett mycket bra planeringsmöte Åsa Morberg, Per Flensburg och John Fletcher under tre dagar i Falun. Det är viktigt att sätta mig in i arbetet och planera med Per och John som blir samarbetspartners.

Vi behöver starta med ett konstituerande möte i januari, uppgift om tidpunkt finns i kalendariet. Vi behöver ta upp frågan om val av en vice sekreterare, beslut om delegationsordning, kalendarium (eller körschema) för hela året 2023 m.m. Vi behöver också besluta om vetenskapsfestivalens placering i tid 2023.

Vissa ärenden behöver beslutas vid ett styrelsemöte i omedelbar anslutning till det konstituerande mötet. Det är verksamhetsberättelse och verksamhetsplan för nästa verksamhetsår. Hur vi ska fånga upp medlemmarnas synpunkter? Fundera gärna över vad Strömstad Akademi ska satsa på och förbered gärna svar på frågorna nedan. Att utanordna medel beslutas i särskild ordning och dokumenteras. Enligt min uppfattning tillhör det inte delegationsförteckningen. Anser någon att det ska förtecknas så är det inga som helst problem.

Vi behöver planera alla aktiviteter för ett år i taget. Jag klarar inte att planera för ett möte i taget. Långsiktighet är min modell. Vi behöver ha ett styrelsemöte per kvartal ungefär och ett styrelsemöte under vetenskapsfestivalen tillika årsmöte. Det är inalles fem styrelsemöten. Inför dessa styrelsemöten har vi ett (eller ett par) beredande au-möten. Vi kommer att ha vetenskapsfestivalen näst sista veckan i maj 22-25 maj 2023 och då äger vårt årsmöte rum, se kalendariet. Detta ska också beslutas.

Mötena behöver bli företrädesvis digitala. Om något mera möte ska vara ett fysiskt möte tar vi upp senare till diskussion och fattar beslut. Vi får använda något enkelt konferenssystem, vilket det blir är oklart idag. Jag vill inte hamna i problem med konferenssystem. Om inte tekniken fungerar är det förödande.

Vi behöver en mall för styrelsemötena. Den mallen behöver vi se på tillsammans vid konstituerande möte. Vår sekreterare har fått information om mallen och hon har godkänt den också. Mallen är sedan en grund för dagordning och för protokollen. Mitt förslag är att vi använder beslutsprotokoll. Vi går också igenom vad som gjorts från förra mötet och vad som återstår till dagens möte eller ett annat möte. Uppföljningen av styrelsens ärenden är viktig. Ärenden som tas upp är alltid beredda, så långt möjligt. Några oberedda ärenden ska inte läggas fram för styrelsen.

Vid det första styrelsemötet berättar styrelsens ledamöter om vad vi i styrelsen behöver göra. Var och en behöver bidra till arbetet. Förslagsvis kan vi använda några frågor:

- Vilka frågor ska vi driva i styrelsen?
- Vilka frågor brinner Du för?
- Hur syns vi utåt? Vilken roll vill du att SA ska spela för omvärlden?
- Hur hittar vi nya medlemmar?

Vi ser över lokalgruppernas verksamhet och följer upp förra styrelsemötets beslut Lokalgrupperna är naven som verksamheten cirkulerar kring. Jag ser det som mycket positivt att införa någon form s.k. medlemsmöten för hela akademin. Jag tänker mig ungefär ett medlemsmöte i form av ett webinarium per kvartal. Det är ett digitalt möte och det ordnas av lokalgrupperna, helt enligt Bodils förslag. Medlemsmötena kan ta upp sådant som hjälper oss att hålla samman Strömstad Akademi. Det är helt fria händer för lokalgrupperna att ordna medlemsmöten. Det ansluter helt och fullt till Bodils förslag på senaste styrelsemötet. Medlemsmöten eller akademimöten har enligt mitt sätt att se en mycket viktig och sammanhållande funktion på akademin.

Arkivfrågorna behöver vi återkomma till. Vi behöver skaffa information om hur vi arkiverar akademins handlingar, enligt riktlinjerna för ideella föreningar och se över våra rutiner. Jag är så tacksam för hjälp med detta. Vår sekreterare har arkiverat protokoll på ett bra sätt.

Jag ser fram emot arbetet och hoppas på ett gott samarbete! God jul och Gott Nytt År!

Åsa Morberg: Mall för styrelsemöten

Mall för Dagordning för styrelsemöten för föreningen Strömstad Akademi

Datum:

via Zoom eller annat system

(Instruktioner:

1. Uppdatera datum och tid. Skriv in alla planerade mötesfrågor under §6, tillsammans med punkterna för standarddagordningen, samt eventuella förberedda presentationer under §7 Rapporter och andra motiverade uppdateringar.

2. Ta bort ”/Dagordning” i titel ovan -> ”Spara som” -> Uppdatera datum i filnamnet och byt ut ”Mall” mot ”Protokoll” – använd filen under mötet, där text i parenteser påminner om vad som bör tas upp/protokollföras under vardera punkt.

3. Byt ut ”Protokoll fört vid” i titeln mot ”Dagordning”, ta bort all text (underskriftsformalia) under §12 samt all text inom parenteser – inklusive denna – och ”Spara som” med ändring i filnamnet med byte av ”Protokoll” mot ”Dagordning”.

4. Behåll Protokollmallen för mötessekreterare, skicka ut Dagordningsfilen.)

Dagordning

§ 1. Mötets öppnande

§ 2. Närvarande

Anmälda frånvarande:

§ 3. Val av justerare

§ 4. Godkännande av dagordning

Beslut:

Genomgång av föregående mötesprotokoll.

Tar reda på om de punkter och uppdrag styrelsen beslutade är genomförda eller åtgärdade

Diskuterar och/eller registrerar kvarvarande bordlagda ärenden från föregående protokoll – Beslut kan registreras här, kopplas till relevant diskussion på annan punkt, diskuteras och tas vid §10, eller registreras som kvarstående bordlagt ärende på §10)

§ 5. Mötesfrågor: (a-c enligt standarddagordningen)

a. Genomgång av medlemmar samt inkomna avgifter.
b. Medlemsmöten våren 2023.
c. Status föreningens hemsida dess/dessas innehåll.
d. (Andra planerade frågor)

§ 6. Rapporter –

1.
2.

§ 7. Information

§ 8. Bordlagda ärenden

§ 9. Övriga frågor–

§ 10. Nästa styrelsemöte(, enligt kalendariet: ……)

(Nästa Medlemsmöte …..)

§ 11. Mötets avslutade

Vid protokollet

……

Sekreterare (/ Vice sekreterare / Mötessekreterare)

……

(Namn Namn)

Justerare

(Namn Namn)

Bilagor:

1. …)

Åsa Morberg: Delegationsordning

Delegationsordning och befattningsbeskrivningar

Strömstad akademi består av föreningen Strömstad akademi och akademin Strömstad akademi. Detta ger oss möjlighet att renodla den akademiska verksamheten och skilja den från den ekonomiska. Föreningen leds av ordföranden och akademin av rektorn. Styrelse och årsmöte är överordnat de båda. Föreningen har hand om ekonomiska och organisatoriska frågor medan akademin främst sysslar med publicering och konferenser (motsv). De senare ordnas främst på lokal nivå.

Syftet med delegationsordningen och befattningsbeskrivningarna är att för utomstående dokumentera att vi har ordning och reda och har tänkt genom organisationen. De underlättar dessutom administrationen eftersom befattningshavarna vet vad de ska göra och att antalet administrativa möten sålunda kan reduceras.

Aktivitet	Ansvar	Utförande person
Design av hemsida	Webb-designer	Per Flensburg
Löpande uppdatering av hemsida	Webb-master	Per Flensburg
Inlägg av publikationer	Red.komm ordförande	Per Flensburg
Grafisk profil	Rektor	Per Flensburg
Styrelsemöten, dagordning, tid och plats	Ordföranden	Åsa Morberg
Betala räkningar	Kassör	John Fletcher
Göra budget	Kassör	John Fletcher
Göra verksamhetsplan **Beslut av styrelsen**	Rektor Styrelsen	Per Flensburg
Göra verksamhetsberättelse **Beslut av styrelsen**	Ordföranden Styrelsen	Åsa Morberg
Kvalitetskriterier för publikationer	Redaktionskommitén	
Review till AAS	Extern reviewer	
Review till SAV	Ordf redkomm och rektor	Gudmund och Per
Vet festival: Program chair	Rektor + prorektor	Per och Anders
Vet festival: Organisational chair	Lokalansvarig Strömstad	Sveza och Peter Fritzell

Nyhetsbrev	Prorektor	Anders
Publicering i fria serien	Webb-master	Per
Representera akademin	Rektor och styrelseordfö-rande	Per & Åsa
Lokala konferenser	Lokalansvarig	
Gemensamma konferenser	Initiativtagare	
Studiebesök	Lokalansvarig	
Kondoleanser	Rektor	Per
Tryckning av bok	Redkomm inom ramen för budget	
Utgifter icke budgeterade	Styrelsen	
Kurser och samarbeten m externa organisationer	Rektor och enskilt initiativ	Per +
Få publikationsserier er-kända	Prorektor	Anders
Uteslutning av medlemmar	Styrelsen	
Kriterier för gästprofessor	Styrelsen	
Titlar inom akademin	Styrelsen	
Tilldelning ISBN	Rektor	Per
Koster	Gudmund	Gudmund
Översättning	Översättningsgrupp	Marylou & John
Marknadsföring	Marknadsföringsgrupp skild från ledningen	
Rekrytering		Alla
Layout av publikationer	Grafisk ansvarig	Per Flensburg

Mötesfrekvens

Styrelse: ca 1 ggr/kvartal
AU: ca 1-2 ggr/månad
Redaktionskommittén: 1 ggr/månad
Lokalgrupper: 1 ggr varannan månad

Befattningsbeskrivningar

Ordföranden ska

- kalla till och leda styrelsemöten.
- Vara ansvarig för och i samarbete med rektor utforma verksamhetsberättelse för det gångna året
- I samarbete med rektor utforma verksamhetsplan för det kommande året.
- Rapportera i nyhetsbrevet varje månad

- Representera Strömstad akademi när det behövs

Vice ordföranden ska

- Ersätta ordföranden när så krävs

Rektor ska

- Rapportera i varje nyhetsbrev
- Vara ansvarig för och göra verksamhetsplan i samarbete med ordföranden
- Representera Strömstad akademi i diverse sammanhang
- Vara program chair för vetenskapsfestivalen
- Utforma grafisk profil
- Vara medlem i redaktionskommittén
- Hålla kontakt med akademins ledamöter på lämpligt sätt
- Hjälpa lokalavdelningarna i den mån det behövs t ex för att underteckna samarbetsavtal
- Initiera samarbeten med andra organisationer både nationella och internationella
- Skriva under forskningsansökningar om det krävs

Prorektor ska

- Ersätta rektor när så behövs
- Ansvara för nyhetsbrevet
- Vara ordförande i redaktionskommittén

Sekreterare ska

- Föra protokoll vid styrelsemöten
- Lagra dem på Strömstad akademis Google Drive
- Med lämpliga mellanrum sammanfatta dem i det interna nyhetsbrevet

Biträdande sekreterare ska

- Föra protokoll vid styrelsemöten
- Lagra dem på Strömstad akademis Google Drive
- Med lämpliga mellanrum sammanfatta dem i det interna nyhetsbrevet

Kassören ska

- Vara ekonomiansvarig
- Göra årlig budget
- Betala räkningar
- Kräva in och påminna om medlemsavgift

Ordförande i redaktionskommittén ska

- Ta emot artiklar till AAS och göra en preliminär bedömning
- Om artikeln är tillräckligt bra sänds den för review enligt traditionellt double blind review
- I samarbete med rektor avgöra om en presentation kan visas i SAV
- Leda redaktionskommitténs möten
- Tillsammans med redaktionskommittén utforma riktlinjer för review
- Informera bokhandel om våra publikationer

Redaktionskommittén ska

- Utforma riktlinjer för publicering i Strömstad akademis olika serier
- Utforma riktlinjer för review
- Fatta beslut om publicering av bok och hur den ska publiceras

- Utse medlemmar i redaktionskommittén
- Följa upp publiceringsverksamheten och initiera förändringar om det behövs

Lokalansvariga ska

- Kalla till och leda lokalmöten
- Etablera samarbete med lokala organisationer såsom Rotary, Senioruniversitet (motsv), museer, bibliotek m m
- Tillsammans med lokala gruppen ordna konferenser, seminarier och föreläsningar både lokalt och digitalt

AU ska

- Mötas ca en ggr/månad och diskutera det aktuella läget inom Strömsta akademi
- Ska vara rådgivande åt ordförande och rektor
- Ska vara beredande organ till styrelse och medlemsmöten

IT-ansvarig ska

- Föreslå val av webbhotell och publiceringsverktyg

Webb-designer ska

- Göra övergripande design av hemsida.
- Göra större revideringar av hemsidan

Webb-master ska

- Göra löpande uppdateringar av hemsidan
- Lägga ut publikationer

Layout-ansvarig ska

- Utforma grafiska mallar för olika dokument
- Göra grafisk profil
- Göra slutlig layout på publikationer och nyhetsbrev

Elisabeth Ahlsén: Rapport från seminarium på Marston Hill

Rapport från seminarium på Marston Hill

Elisabeth Ahlsén

Strömstad Akademi, i samarbete med Marston Hill Centrum för Livskvalitet och Immigrantinstitutet, ordnade den 12-13 november ett seminarium, där statsvetaren Merrick Tabor från Stockholms Universitet, en ofta (bl.a. av SVT) anlitad expert på politik i USA, höll en presentation av den politiska situationen i USA efter mellanårsvalet. Rösterna var inte helt färdigräknade, men det blev under seminariet just klart att Demokraterna tagit hem Senaten, medan Representanthuset skulle gå till Republikanerna. Mötet var ett hybridmöte med fysiskt deltagande av en grupp som samlats på Marston Hill och några deltagare via Zoom. Seminariet inleddes med gemensam lunch.

På fredag-eftermiddagen gick Merrick Tabor igenom valsystemet i USA och dess historiska bakgrund, samt kommenterade bakgrund och framtidsutsikter utifrån valresultaten. Även kommande möjliga presidentkandidater och möjliga utfall diskuterades, såväl Donald Trump och Joe Biden som andra utmanare. Efter valet blir det svårare att få igenom nya beslut, ef-

tersom demokrater och republikaner kan blockera varandras förslag och Joe Bidens handlingsutrymme blir mindre.

På kvällen avåts en gemensam middag.

På lördagens förmiddag höll Per Flensburg en presentation av läget och möjliga utvecklingar av Rysslands anfallskrig i Ukraina, vilken kommenterades och diskuterades av Merrick Tabor och övriga deltagare. Utvecklingen där och framtida konsekvenser var betydligt svårare att förutsäga. Seminariet avslutades med lunch.

Gudmund Bergqvist: Årsrapport 2022 för redaktionskommittén

Årsrapport 2022 för redaktionskommittén Strömstad akademi

Gudmund Bergqvist

Redaktionskommittén har under året bestått av Jens Allwood, Elisabeth Ahlsén, Per Flensburg, Anders Gustavsson, Bode Janzon, Carl Olivestam några månader och sedan ersattes av Åsa Morberg, Rune Wigblad, Peter Währborg samt Gudmund Bergqvist som sammankallande. Under året har kommittén haft 4 sammanträden samtliga på Zoom.

Två tryckta böcker har publicerats. I de olika serierna bar publicerats följande:

Acta Academia Strömstadiensis (AAS) 9, Fria serien (FS) 11, Strömstad akademis videoserie (SAV) 19 och Preprint serien 0.

Ledamöter i kommittén har varit mycket aktiva att ordna med online föreläsningar, och det har skett i samarbete med Rotary, Immigrantinstitutet med flera. Under våren 2022 var det 10 föreläsningar och under andra halvåret 13. Från kommittén har kommit två krönikor i Strömstads Tidning angående de olika serierna.

Vid sammanträdena har det diskuterats allmänna principer kring kommitténs arbete, refereeverksamhet, kommande antologier, registrering i DiVA, DOI, eventuellt användande av e-böcker och frågan om akademin skulle utge en separat journal några gånger om året samt ge ut tryckta böcker. Kommittén har också haft diskussioner med de olika lokalavdelningarna.

Recension: Gränsens pandemi sedd i backspegeln – för framtiden

Etnologen Anders Gustavsson har gjort en genomgång av hur restriktionerna och pandemin påverkade människorna i gränsområdet. Studiens slutkläm är väsentlig: ”Denna undersökning kan bilda underlag för fortsatta diskussioner om förhållningssätt och förberedelser för att bättra klara kommande krissituationer.”

Marita Adamsson

NY BOK

Pandemiåren var tunga i allmänhet, för människor i gränsområdet mellan Strömstad och Norge extra tunga. Familjer och vänkretsar skildes åt av stängda gränser, arbetspendlare satt i köer, testades ständigt och betraktades på sina arbetsplatser ofta som pestsmittade. Företag gick på knäna, människor miste jobbet. Misstron mellan det som normalt sett var broderfolk växte. Tonen var hård.

Anders Gustavsson har använt mediernas rapportering, särskilt Strömstads Tidnings, för att rekapitulera händelserna. Han har gått igenom allt som skrivits om hur smittvågorna, och med dem olika restriktioner, böljat fram och tillbaka. Han har redovisat berättelser från gränspendlare som slitit med inte bara restriktioner utan också gnisslande kontakter med arbetskamrater. Han har sammanfattat hur turism, handel, kultur och idrottsliv förändrats och snörpts av när de svensk-norska kontakterna bakbundits. Nästan dagligen har han kunnat finna stoff i lokaltidningen, påpekar han.

HALDEN ARBEIDERBLAD (TRINE BAKKE EIDISSEN OCH KRISTIAN BJØRNEBY) OCH STRÖMSTADS TIDNING (VICTORIA PETERSSON, MARITA ADAMSSON OCH JAKOB SIMONSON) MÖTS PÅ VAR SIN SIDA OM GRÄNSLINJEN PÅ GAMLA SVINESUNDSBRON I DECEMBER 2020. (BILD: TRINE BAKKE EIDISSEN)

Till sist konstaterar han att politikerna i bägge länderna insett att åtgärderna – i och för sig vidtagna i välmening för att minska smittspridning och se till att vården räckte till – skapat svårigheter, problem och personligt lidande och att man behöver dra lärdom av detta för att stå bättre rustade när nästa kris är ett faktum. Hans eget bidrag är den inte så tjocka men innehållsrika boken Covid 19-pandemins konsekvenser utmed den norsk-svenska riksgränsens södra del, utgiven av Strömstad Akademi.

Vi var många som kände oss illa berörda av den hårda tonen och vi-och-dom-perspektivet, som blev alltmera påtagligt ju längre gränsstängningarna pågick. Från Svinesundskommittén och lokala politiker kom uppmaningar om att motverka en utveckling som hotade grannsämja och ett sedan länge föredömligt avspänt förhållande mellan folken.

Nu är gränserna öppna. Gränshandeln är i full gång. Vi börjar återigen betrakta riksgränsen som en icke-gräns. Men nu vet vi hur snabbt det kan gå att slå sönder sammanhållning och vänskap. Därför gäller det att inte tappa bort insikten att det behöver bäddas för samarbete mellan länderna när nya svårigheter dyker upp – i stället för att fastna i schismer om vem som gör rätt och vem som gör fel eller vems fel det är att världen står på ände. Det är nu beredskapen måste byggas, inte när hotet är så stort att paniken är nära.

Brev till socialdepartementet

Datum Vår Referens

2022-12-02 STRÖMSTAD AKADEMI 2022: 02

Mottagare

Socialdepartementet Folkhälsa och sjukvård

Förslag att regeringen förbereder en lag om att tydlig varningstext och logga införs på alkoholhaltiga drycker för att minska alkoholskador på foster under graviditet.

Under 2022 gav regeringen en särskild utredare kommittédirektivet (Dir. 2022:111) att se över vissa frågor inom alkoholområdet. Uppdraget innebär bland annat att utredaren ska analysera och lämna förslag 2023 på hur skyddet för barn och unga kan stärkas, och se över frågor som

berör marknadsföring av alkohol. Utredaren ska därför analysera och bedöma om några av de nuvarande informationstexterna om alkohol i marknadsföring bör tas bort, läggas till, förtydligas eller målgruppsanpassas. Utredaren ska även analysera om det bör införas krav på att alla informationstexter används i lika stor utsträckning och analysera om området där informationstexter krävs bör utvidgas. Om det bedöms finnas förutsättningar för detta, ska även utredaren lämna nödvändiga författningsförslag.

Utifrån denna bakgrund tycker vi som skriver under detta brev att tiden nu är mogen att ta ett samlat grepp för att förebygga medfödda skador av alkohol. Detta kan ske genom att införa varningstext på alkoholprodukter i Sverige. Sedan länge förekommer detta i andra länder, till exempel USA. Alkoholkonsumtion under graviditeten kan skada fostret på en mängd olika sätt och orsakar då flera funktionsnedsättningar hos barnet. Detta spektrum av kliniska störningar går under begreppet fetala alkoholspektrumstörningar (FASD) (1). Alkohol är vanligt förekommande och accepterat i samhället och riskerna med alkohol för gravida glöms lätt bort, eller till och med förnekas. Varningsmärkning på alkoholhaltiga drycker vore ett tydligt sätt att kommunicera ett viktigt budskap, som dessutom nu är än mer motiverat då nya studier ger stöd för att alkohol under hela graviditeten kan orsaka FASD (2).

Varningsmärkningen bör dessutom inte enbart riktas till gravida utan till alla kvinnor i fertil ålder, i syfte att de ska få adekvat kunskap för att förbereda sig för en graviditet med minskad risk för alkoholrelaterade skador på barnet. Forskning har även visat att båda de blivande föräldrarnas levnadsvanor i perioden före och kring befruktningen kan ha effekter på barnets framtida hälsa. En varningsmärkning bör därför nå ut till både män och kvinnor. Vi föreslår att varningsmärkning ges i form av text och logotyp som kan förstärka texten (se exempel i ref 3).

Huvudbudskapet för skrivelsen

Vi uppmanar härmed regeringen att förbereda ett lagförslag att genom varningsmärkning och logga bredda det förebyggande arbetet med att minska riskerna för alkoholskador på fostret under graviditet.

Fredsgatan 8, 111 52 Stockholm

Socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Svenska Barnmorskeförbundet
Eva Nordlund, ordförande

Alkoholpolitiskt forum
Peter Allebeck, ordförande

Forskare inom fältet Fetalt alkoholsyndrom
Jenny Rangmar, filosofie doktor i psykologi Ihsan Sarman, medicine doktor, barnläkare

Strömstad akademi
Ulf Berg, professor i kemi
Gudmund Bergqvist, docent, barnläkare
Peter Borenstein, professor i neurologi
Marie-Louise Wadenberg, docent i psykofarmakologi Lennart Wetterberg, professor i psykiatri

Referenser

1. Rangmar J, Sarman I. Medfödda alkoholskador hos barn. Om FAS och FASD. Gothia Kompetens. 2021
2. Wetterberg L, Bergqvist G, Wadenberg ML, Berg U. Fetalt alkoholsyndrom kan förebyggas – inför varningstext. Läkartidningen. 7 sep 2022
3. Sarman I, Rangmar J. Skicka rätt budskap i alkoholvarning till gravida. Läkartidningen. 6 oktober 2022

Förslag på logotyp till varningstext från referens 3.

Departementets första svar

Tack för ert brev med förslag till Socialdepartementet. Politiska ledningen har tagit del av det och jag har blivit ombedd att svara.

Socialstyrelsen har haft i uppdrag att lämna förslag på de författningsändringar som krävs för att datainsamlingen till Socialstyrelsens medicinska födelseregister (MFR) ska kunna innehålla data om nikotinprodukter, alkohol samt andra potentiellt skadliga substanser som använts under graviditet. I uppdraget ingick också att lämna författningsförslag som möjliggör en utökad datainsamling till MFR om mödrar som varit gravida och inskrivna i mödrahälsovården, men där graviditeten inte lett till förlossning. Socialstyrelsen presenterade en slutrapport för uppdraget i april 2022, Förslag på författningsändringar för medicinska födelseregistret (socialstyrelsen.se). Beredning av Socialstyrelsens förslag pågår inom Regeringskansliet.

Gällande varningstexter har EU-kommissionen aviserat i EU:s plan mot cancer (Europe Beating Cancer Plan EUR-Lex - 52021DC0044 - EN - EUR-Lex - europa.eu) att de avser att föreslå att det blir obligatoriskt med en innehållsförteckning och en näringsdeklaration för alkoholdrycker före slutet på 2022 och att de avser att föreslå en varning för effekter på hälsan på alkoholhaltiga dryckers etikett före utgången av 2023. I den tidsplan som kommissionen publicerat (2021-2025_cancer-roadmap1_en_0.pdf - europa.eu) anges att förslaget om hälsovarningar ska antas under 2023.

Sverige ser positivt på initiativet om hälsovarningar för alkoholdrycker.

Med vänlig hälsning

Eleonor Johansson
Brevhandläggare
Socialdepartementet

Bode Janzon: Föreläsningar på Bohusläns museum

Strömstad akademis föreläsningsserie på Bohusläns museum fortsätter under vinter och tidig vår 2023 på tisdagar kl 19 enligt följande program:

17 /1 Gudrun Olsson Kärlekens väsen och oväsen
21/2 Göran Bryntse, Det eviga kärnkraftsavfallet
21/3 Anders Gustavsson, "Underdånig var hon inte."
Kvinnor i Bohuslänska kustsamhällen.

Vi samarbetar med Folkuniversitetet och Bohusläns Museum angående annonsering. På det viset når vi en bredare krets intresserade. Uppslutningen under hösten var bra men det kan bli bättre!

Våra samarbetsparter säger sig gärna fortsätta samverka även kommande säsong. Är du intresserad av att ge en föreläsning, hör gärna av dig!!

Bode Jansson

Marylou Wadensjö: Sammanfattning av arbetet i arbetsutskottet

Sammanfattning av arbetet i arbetsutskottet/AU Strömstad akademi andra halvåret juni-december 2022, dvs Q3 + Q4.

Arbetsutskottet (AU) består fr o m 1 jan 2021 av Per Flensburg – rektor, Peter Fritzell – styrelseordförande, Anders Gustavsson – pro-rektor, och Jens Allwood – vice styrelseordförande, Styrelsens och AU:s sekreterare Marie-Louise/Marylou Wadenberg, och kassören KG Hammarlund deltar också. Under halvåret juni-december har även för 2023 inkommande nya styrelseordföranden, Åsa Morberg, samt inkommande kassör John Fletcher suttit med i mötena som adjungerade. AU har digitalt möte (GoToMeeting) som regel 1ggr/månad.

Dagordningen för mötena har under Q3 och Q4 bl a haft följande punkter/rubriker:

- Minnesanteckningar från föregående möte
- Ekonomi; ansökning om medel för kansli
- Hemsidan - uppdateringar
- AAS, Akademins skriftserie
- Lokalavdelningarna
- Medlemsavgift
- Vetenskapsdagarna/gymnasiet 2023
- Övriga frågor

Övergripande information;

AU arbetar mellan Akademins årsmöten, som är det högsta beslutande organet, på uppdrag från Styrelsen och effektuerar löpande Årsmötets och Styrelsens beslut. Möten är oftast virtuella via programmet GoToMeeting, och startar med en kort genomgång av föregående mötes minnesanteckningar. Därefter går man igenom de olika punkterna på dagordningen och diskuterar hur ärenden har avancerat sen förra mötet/lägesbedömning. Baserat på detta tar man sen beslut om hur man bör gå vidare i de olika frågorna. Vissa beslut kan bara tas vid styrelsemöten. I såna fall bereder AU dessa frågor inför närmast uppkommande styrelsemöte. Ibland kan det bli fråga om ställningstagande/beslut per capsulam. Detta kan ske via utskick från AU till Styrelsen där Styrelsen ombeds ta beslut, alternativt via Styrelsen själv om en fråga inte hinner beredas under ordinarie styrelsemöte.

Ansvaret för de olika huvudpunkterna fördelas mellan de personer som ingår i AU, översiktligt enligt följande (ansvarsområden kan ibland skifta vid behov):

- - Rektor, Per Flensburg, har tillsammans med pro-rektor och delvis Ordförande, ansvar för planering av Akademiska Högtiden, och Vetenskapsfestivalen i Strömstad. Rektor ansvarar för handhavande av vissa uppgifter (som t ex ledamotsförteckningen).
- - Rektor och Prorektor (se nedan) ansvarar även för arbetet med hemsidan samt med layouten av Nyhetsbrevet.

- Rektor och Prorektor ansvarar också, tillsammans med Ordförande, för kontakten med Strömstad kommun, samt med Strömstads gymnasium.
- Prorektor, Anders Gustavsson, har tillsammans med Rektor, övergripande ansvar för: planering av Akademiska högtiden/vetenskapsdagarna och föreläsningar. Prorektor ansvarar därutöver, inom ramen för Redaktionskommittén, för skriftserier/antologier, samt för Nyhetsbrevet.
- Kassör KG Hammarlund ansvarar för ekonomin i AU och Akademin i stort.
- Vice ordförande, Jens Allwood, har tillsammans med Ordförande ansvar för Styrelsemöten och för Årsmöten tillsammans med Rektor och Prorektor. Tidigare vice ordföranden Mariana Back fortsätter att ha ansvar för: lagringen av Akademins dokument på Google Drive, rekrytering av ledamöter för bidrag med krönikor i Strömstads tidning.
- Ordförande i Strömstad akademi, Peter Fritzell, och också sammankallande i AU, har ansvar för Styrelsemöten och också för Årsmöte tillsammans med Rektor, Prorektor och vice ordförande, samt har ett samlat grepp kring alla stående punkter i Akademin, på dagordningen (se ovan).
- Arbetsgrupper (löpande), såsom granskning av engelska texter (Marylou, John Fletcher), lokalavdelningar (Bode Janzon), kurser (Åsa Morberg, Carl Olivestam), och Koster (Gudmund Bergqvist), har i vissa fall huvudansvariga (angivna inom parentes) utanför AU som då rapporterar främst till Peter Fritzell och Anders Gustavsson. Lokalavdelningarna, med Göteborg och Falun som hittills mest aktiva, bjuder in till Webinar kring olika ämnen. Dessa presenteras sedan på Hemsidan (http://stromstadakademi.se) och i förekommande fall i videoserien SAV och på Akademins YouTube-kanal.

Viktiga arbetsresultat under detta andra halvår, Q3 + Q4, 2022:

Förutom löpande arbete, har viktiga frågor för AU under andra halvåret 2022 ffa varit:

Att erbjuda inkommande styrelseorföranden för 2023 Åsa Morberg och inkommande kassören John Fletcher att delta i AU:s möten för en smidig övergång. Åsa Morberg och John Fletcher har därför deltagit i AU:s möten under andra halvåret 2022.

AU har även förberett frågor och motioner inför styrelsemöten den 3 okt och 9 dec, 2022.

I övrigt har diskussioner förekommit kring:

- Hur man bäst håller hemsidan löpande uppdaterad (hittills har inte detta skett på ett optimalt sätt).
- Diskussioner har även förekommit kring lokalavdelningarnas arbete och hur man kan optimera denna verksamhet; hur man framöver löser ekonomifrågor – det behövs b l a pengar att driva ett kansli; man behöver säkra inbetalning av medlemsavgifter.
- Diskussioner pågår även kring hur ledamöter ser på Akademins framtid och vad som är mest väsentligt i detta arbete framöver.
- Vikten av att söka anslag för fortsatt arbete, inklusive ekonomisering av ett kansli.

Övriga frågor

1. Ledamöter är aktiva med bidrag/krönikor till Strömstads Tidning och med planering av aktiviteter i sociala medier pågår.
2. Flera ledamöter, som tex Rune Wigblad, deltar löpande i debatter i riksmedia.
3. Flera projekt/arbetsgrupper är aktiva.
4. Lokalavdelningar träffas nu löpande och en viktig fråga är att utse en sammankallande efter det att Bode Janzon avsagt sig uppdraget.

AU har under andra halvåret 2022 haft möte via GoToMeeting: den 5/8, 20/9 och 28/11.

Marylou har fört minnesanteckningar under AU:s möten. Dessa har granskats/reviderats av Peter Fritzell och därefter mailats till AU:s 4 medlemmar, till kassören KG Hammarlund, samt till tillträdande ordföranden Åsa Morberg och tillträdande kassören John Fletcher.

Det har diskuterats hur mycket av den samlade dokumentation rörande Akademins verksamhet under de senaste sex åren, och som finns samlad hos t ex ordförande Peter Fritzell, som behöver flyttas över till den tillträdande ordföranden Åsa Morberg, och detta kommer slutligt att bestämmas på nästa konstituerande Styrelsemöte som är bestämt till den 11/1, 2023. Kallelse och Dagordning skickas av tillträdande ordförande i laga tid.

Marie-Louise Wadenberg
Sammanställt

Peter Fritzell
Granskat